

מראי מקומות- בבא בתרא ל"ו

בכלל, ואפי' אם הי' לו למחות, סכ"ס אי"ז חזקה, דהא אי"ז מעשה בעלות. ופי' דבאמת שפיר זה הוי מעשה בעלות, דהא שפיר הרויח ע"י מה שזרע, דאין החיות אוכלין הכל, ולכן שפיר כדאי לזרוע בכה"ג, וודאי יש הרבה שזורעין בשביל ספק הרוחה זו, וא"כ יכול להחשב מעשה בעלות. אבל כיון דהבעלים יכולים לטעון שהם לא היו זורעין בשביל זה, וא"כ יכולין לומר דאצלם זה נחשב מחזיק כדלא מחזקי אינשי, א"כ שפיר לא אכפ"ל למחות, ולכן לא הוי חזקה.

(ג) **והאמר ר"ל, הגודרות אין להן חזקה- הק' הרמב"ן, מאי קמ"ל ר"ל, הא מתני' היא, דעבדים אין להם חזקה אלא לאחר ג' שנים, וא"כ מבואר דאין להם חזקה לאלתר. ותי' דה"א דדוקא עבדים אין להם חזקה, דכיון דבני דעת הם, אולי יקניטנו רבו וילך לבית חבירו, ולכן אין להם חזקה, אבל גודרות יש להם חזקה, קמ"ל ר"ל דגם גודרות אין להם חזקה לאלתר.**

(ד) **אין להן חזקה לאלתר, אבל יש להם חזקה לאחר ג' שנים- פי' רשב"ם, דזה קאי בין על עבדים ובין גודרות. וע' בהגהות הגר"א שהביא מהשו"ע והרמב"ם דס"ל דלא קאי אלא על עבדים. וע' בקובץ שעורים (ק"ס) שהק' על הרשב"ם, מה שייך ג' שנים בגודרות, הרי כל הסברא דחזקת ג' שנים הוא משום דג' שנים יזהר איניש בשטרו, אבל גודרות לאו בני שטרא נינהו, וא"כ לית בהו הך סברא. ותי' דהרשב"ם בא לפרש טעמא דמתני', ולפי הרשב"ם מתני' לית לי' הא דטעם חזקת ג' שנים משום דלא זהיר איניש בשטרו, אלא דנלמד משור המועד, וא"כ שפיר אמרי' דגם בגודרות שייך חזקת ג' שנים. אבל לדינא, י"ל דאה"נ, גם הרשב"ם מודה דלפי הטעם דחזקת ג' שנים הוא משום דלא זהיר איניש בשטרו, א"כ שפיר י"ל דגודרות אין להם חזקת ג' שנים. ולענין שיעור דחזקת גודרות, ע' ברשב"א על המשנה לעיל (כח). דכ' דלאחר זמן שדרך הבעלים להקפיד ושלא להניחן ביד אחרים,**

(א) **אלא אמר רבא, אי אמר ישראל קמי דידי זבנה עכו"ם מינך... מהימן, מגו דאי בעי א"ל אנא זבינתה מינך- יש לעי', למה צריך מגו, הרי לכאור' עכשיו הוי חזקה שיש עמה טענה, שהרי יודע שהגוי לקחה מישראל. וע' בקצות (קמ"ו, י"ב, בסופו), שכ' (בנוגע הגמ' לקמן מא:): דמגו לאו דוקא, והכוונה הוא דכשם שנאמן לומר מינך זבינתה, כן הוא נאמן לומר בפני זבנה, ולכן הוי חזקה שיש עמה טענה. אבל אי"ז דבר מוסכם, דהא כ' המאירי דהיכא דידוע דמן הגוי לקחה (וא"כ אינו יכול לטעון ממך לקחתי), מ"מ נאמן, שהרי יכול לומר חזרתי ולקחתי ממך. ואם הי' מגו לאו דוקא, א"כ למה צריך להא דיכול לומר חזרתי ולקחתי ממך, הא ודאי נאמן, שהרי חזקה שלו יש עמה טענה, וצ"ע. וע' בנתיבות (קמ"ו, כ"ב), שכ' לחלוק על הקצות הנ"ל, וכ' דמגו דוקא הוא, ומה שצריך מגו, היינו משום דאין חזקה מועלת להמחזיק אא"כ בא בטענת עצמו, ורק אז מועיל חזקתו, והיכא שבא מכח טענת המוכר, ע"כ אין חזקתו מועלת לו אלא בכח מגו [ומשמע מזה דמהני המגו באופן "כח הטענה", שהרי כאן אין הענין של נאמנות, דאינו נאמן טפי לומר שהוא לקחה מהמוכר יותר מלומר דראה שהגוי לקחה מהמוכר, אע"כ דכיון שאין חזקתו מועלת אלא בכח טענת עצמו, לכן צריך מגו כדי ליתן לו כח זה]. וע' בחי' ר' שמואל (כ"ב, ב', ושם לא דיבר בסוגיא דידן, אבל ברומה לזה), דכ' דחזקה רק אומרת שהקרקע ראוי להיות שלו, אבל אינה אומרת שהי' של אחר, ואם צריכים שהי' הקרקע של אחר כדי להיות עכשיו שלו, החזקה אינה יכולה להעיד ע"ז. וא"כ, מה שיכול לטעון דקמי דידי הגוי זבנה, אי"ז משום דהוי חזקה שיש עמה טענה, אלא צריך מגו כדי לייסד חזקתו (וע"ש באריכות עוד בביאור הדבר).**

(ב) **האי מאן דאחזיק מגודא דערודי ולבר לא הוי חזקה- פי' רשב"ם, דיכול לומר דכיון דכל מה דזרע בהוא קרקע ערודי אכלי לי', לא אכפ"ל למחות, דהא לא אחזיק כדמחזקי אינשי, ולפיכך לא הוי חזקה. והעיר הדברות משה (נ"ח, הע' מ"ד), הא כיון דלא מחזיק כדמחזקי אינשי, א"כ למה צריך להא דלא אכפ"ל למחות, הא אי"ז נחשב אכילת פירות**

מה שהי' יכול לטעון לקוחות הן בידי, וא"כ ממילא יכול לטעון עד כדי דמיהן.

דאי בעי אמר לקוחות הן בידי- ע' ביד רמה (ע"ז) דכ' דמוכח מסוגיין דאמרי' מגו אפי' במקום שהטענה שהי' יכול לטעון הוא טענת העזה, דהבעל דין יודע שהוא משקר, והטענה שהוא טוען עכשיו אינו טענת העזה, דהבעל דין אינו יודע, מ"מ לא אמרי' דאי"ז מגו, אלא דמ"מ הוי מגו. והראי' מכאן הוא, דכאן הרי יודע בעל דינו דאינן לקוחות אצל הניזק, אבל אינו יודע כמה פירות אכלו, ומ"מ אמרי' דנאמן על הפירות במגו שהי' יכול לקוחות הן בידי. **וע' בקובץ שעורים** (ב', ג', כ"ב) שג"כ הביא מה שהראשונים מביאים מסוגיין דמגו דהעזה מהני, וכ' דאף דלענין לאפטורי משבועה לא אמרי' מגו דהעזה, מ"מ לאפטורי מממון אמרי' דמהני, וביאר שהוא משום דגריעותא דמגו דהעזה הוא רק בהוכחה ובירור, דאפשר שהוא רוצה לשקר, ואינו יכול להעיד. אבל כח הנאמנות שיש בדין מגו איכא גם במגו דהעזה, דמ"מ אם הי' טוען כך הי' נאמן, ולאפטורי מממון סגי בכח הנאמנות גרידא, אבל לאפטורי משבועה צריך לטעמא דבירור, שהוא במקום שבועה שהיא מבררת.

פירא רבא ופירא זוטא איכא בינייהו- פי' רשב"ם, דהיינו דר"י ס"ל דצריך דוקא אכילת תבואה וכדו', דהוי פירא דצריך ג' חדשים להיות נגמר, ור"ע ס"ל דיכול לעשות חזקה אפי' בשחת, דסגי בחודש א'. וע' בתוס' לעיל (כת. ד"ה שלשה) דהק' דהא אמרי' דאספסתא הוי חזקה אף לר"י, ולפי הרשב"ם צריך להיות דוקא פירות שגדל בג' חדשים לפי ר"י, וא"כ למה מהני באספסתא. ולכן פי' תוס' באו"א, דפירא רבא היינו דצריך שיהא גדל ברשותו לג' חדשים, ור"ע ס"ל דאי"צ ליגדל ברשותו אלא חודש א'. וכ' הרמב"ן דליישב שי' הרשב"ם י"ל דהתם מיירי בשדה העשויו' לאספסתא, דקא אכל כדאכלי אינשי, אבל שדה תבואה שזרעה לתבואה, ולא הגיע אלא לכלל שחת ותלשה, דלר"י לאו חזקה, דלא אכלה כדאכלי אינשי, ולר"ע גם זה חזקה. אולם ע' בריטב"א דהק' דאם מיירי בשדה שאינה עשויו' לשחת, הא אמרי' לעיל

שפיר יש להם חזקה, וכ' לעיל מזה דהיינו לאחר שנה או שנתים. ונמצא דלכל הראשונים הנ"ל שיעור חזקה דגודרות אינה ג' שנים. אולם ע' בריטב"א על מתני' שם דכ' "והנכון, דעבדים והגודרות, כיון שאין להם חזקה לאלתר, אוקמינהו רבנן ג' שנים כדין הבתים, שלא לתת דבריהם לשיעורין", [ומשמע דהו אף אם אין הלימוד דחזקה משור המועד].

אמר רבא, אם הי' קטן מוטל בעריסה, יש לו חזקה לאלתר- הק' הקצות (קל"ה, ב'), כיון דעבדים בני שטרא ניהו, א"כ איך הוי חזקה לאלתר, נימא לי' אחוי שטרך. ותי' דכמו דאמרי' בדלי לי' צנא דפירי דהוי חזקה לאלתר ולא אמרי' אחוי שטרך, כיון דהוי הוכחה גדולה, א"כ י"ל דה"ה לגבי עבד המוטל בעריסה, דאף דבעצם שייך לומר אחוי שטרך, אבל כיון דיש כאן הוכחה גדולה, לכן לא אמרי' אחוי שטרך. ובקובץ **שעורים** (ק"ס) ביאר דהא באמת התופס הוא המוחזק, ולכן אף שיש ראי' כנגדו, דהיינו הא דאחוי שטרך, מ"מ הרי תפיסתו ראי' להיפוך, וממילא עי"ז נקרא ממון המוטל בספק, והמע"ה. משא"כ בקרקע, דכנגד חזקתו בקרקע אי' ריעותא דאחוי שטרך, ולכן מספק אמרי' דנשאר אצל המרי קמא.

יכול לטעון עד כדי דמיהן, דאי בעי אמר לקוחות הן בידי- וע' בר' יונה (לג. ד"ה ברום), דהעיר דלכאו' הוי מגו זה מגו מממון לממון, וא"כ למה מהני. וכ' ד"ע יזי גופייהו הוה תפיס ניזק, והי' נאמן בהם לעכבם בתורת משכון מתוך שהי' יכול לעכבם ולטעון שהי' שלו". ואחר זה כ' לפרש על דרך זה למה אין מגו זה נחשב מגו להוציא, דכיון דתפיס להעזי במשכון, אע"פ שאין עליהם שום זכות אלא בדין שעבוד, מ"מ אי"ז נחשב מגו להוציא. וע"ע בדברות משה (סי' ל"ז, ענף ה', ד"ה ונשאר) שכ' על דרך זה ליישב הא דלכאו' הוי מגו לתבוע ממון יותר ממה שיכול לטעון ע"י הא דאמר דלקוחות הן בידו, ואי' בתוס' לעיל (ל"ה) דלא אמרי' מגו בכה"ג, וביאר דמה שיכול לטעון כן, היינו משום דאי"ז טענה לתבוע ממון חבירו, אלא הביאור הוא דהוי הממון תפוס אצלו מחמת

ביאר דבאמת גם רב מודה דלא בעינן ג' שנים שלמות, דהא הוא אמר דמה דאמרו חכמים דבעינן ג' שנים מיום ליום היינו לאפוקי מניר, אבל בעצם לא בעינן ג' שנים ממש, וסגי באכילת פירות. וע"ז הק' הגמ' דכיון דבין רב ובין שמואל ס"ל דסגי בג' אכילות, א"כ מאי בנייהו. וע"ז תי' הגמ' דדקל נערה איכא בנייהו, דהיינו דקל שממהר להוציא פירותיו יותר משאר דקלים, דלרב צריך להיות ג' אכילות שהם אכילות בשל עולם, ולא סגי בזה דאילן זה עושה פירותיו במהירות, ושמואל סבר דכיון שהי' לו ג' אכילות, סגי בזה.

(א) **היו לו שלשים אילנות, ממטע י' לבית סאה, וכו'- כ' הריטב"א, דה"ה בפחות מל', וכגון שהיו עשרה אילנות ואכל ג' בשנה זו וג' בשנה זו, והיו באזי באזוי, ג"כ הדין הוא דמהני לחזקה, ומה דנקט שלשים, לרבותא נקטי', דאע"ג דמאי דאשתאר בכל שנה ושנה דלא אכל לי' הוא טובא וחשיב באנפי נפשי' לבית סאה, אפ"ה הוו טפלים למאי דאכל, והני הוו חזקה להני.**

דאכלה שחת לא הוי חזקה, וא"כ לר"ע למה מהני, הא לכ"ע כל היכא דאינו אכיל כדאכלי אינשי לא מהני. ותי' דהא דאמרי' דאכלה שחת אינה חזקה, ה"מ לכל ג' שנים, אבל כיון שהי' אכילה חשובה באמצע, א"כ שפיר מהני אכילת שחת בשנה ראשונה ושלישית.

(ט) **ת"ר ניר לא הוי חזקה, וי"א הר"ז חזקה - פי' רשב"ם דנדון הברייתא הוא אם ניר מהני ביום א' או לא. וע' ברמב"ן דהק' דלפירושו מה שייך לומר דהסברא דמ"ד הוי חזקה היינו משום דלא עביד איניש דכריכו לי' לארעי' ושתיק, הרי דלמא לא שמע ולא ידע מי נרה, שהרי רק יום א' הי'. וכ' עוד דמשמע דמ"ד לא הוי חזקה היינו משום דכל שיבי דכרבא וכו' [משמע דהבין בשי' הרשב"ם דכ"ע מודו דהימים שעושים בהם ניר מתחשבין לחזקה, וכל השאלה הוא רק אם מהני יום א' להחשב שנה, אבל לכאור' אין מוכח לומר כן בדעת הרשב"ם, וצ"ע בזה]. ולכן ביאר דשאלה אם ניר הוי חזקה או לא, היינו אם עשה בה ניר לזמן מרובה, אם עולה זמן זה לחזקה או לא. ולפי ר"י ור"ע, דהכל תלוי באכילות ותשמישין, אז באמת אם ניר הי' חזקה, הי' מהני אף ביום א', דהוי כמו אכילה א' של חודש א' או מסיקת זיתים. ומה שהגמ' ממעט ניר מהא דאי' דצריך להיות חזקתן ג' שנים מיום ליום, פי' בחי' הר"ן דהיינו לומר דניר לא מהני כלל, דמשמע דצריכין להיות הג' שנים שוים בחזקתן, דכי היכי דלכ"ע בתרייתא בעינן שיהי' אכילת פירות, ה"ה שנה א' וב' נמי.**

(י) **דקל נערה איכא בנייהו - פי' רשב"ם, דהיינו דלרב בעינן ג' שנים מיום ליום, ואליבייהו דרבנן אלו דחולקים על ר"י ור"ע, ואמרי' דטעמא דחזקה הוא משום דטפי מג' שנים לא נזהר איש בשטרו. אבל שמואל ס"ל דחכמים ס"ל דלא בעינן אלא ג' אכילות, ולכן סגי בדקל נערה אפי' אם היו רק ג' אכילות, ולא בעינן ג' שנים מיום ליום. וע' בחי' הר"ן (ועוד ראשונים) דהק' דאם זהו החילוק בין רב ושמואל, א"כ טובא איכא בנייהו, ומה שואל הגמ' מאי בנייהו. ועוד, דודאי כ"ע מודו לטעם דרבא דעד תלת שנין מזדהר איניש בשטרי', ואפי' ר"י ור"ע ס"ל הכי, רק דס"ל דג' שנים לאו דוקא, אלא מכיון שרואה שאכל ג' אכילות ולא ערער אדם בדבר כלום, תו לא מזדהר בשטרי'. ולכן**